

ŽIVOTNÉ JUBILEUM IVANA OČENÁŠA

Anna Gálisová

*Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Filozofická fakulta
Tajovského 40, Banská Bystrica
E-mail: anna.galisova@umb.sk*

Na jeseň roku 2023 dosiahol ďalší životný míľnik vysokoškolský učiteľ, bibliograf a redaktor, lingvista srdcom, dušou i slovom PaedDr. Ivan Očenáš, PhD. Pre doktora Očenáša alebo Ivka, ako ho zvyknú oslovovať jeho spriaznené duše, je charakteristická najmä rozvážnosť a hĺbavosť, ako aj vycibrený zmysel pre intelektuálny humor či blízky vzťah k umeniu a kultúre. Jeho precíznosť, dôslednosť, pokora a v osobnosti zakorenená úctivosť sa prejavujú nielen vo vzťahu k ľuďom, ale sú čitateľné a prítomné i v jeho vzťahu k vede. V súčasnosti oslavujeme šesťdesiat rokov od jeho narodenia, čo je príležitosťou na pripomenutie zásluh jubilanta v oblasti slovenskej jazykovedy.

Ivan Očenáš sa narodil 25. októbra 1963 v Banskej Bystrici, kde prežil aj svoje detstvo a mladosť. Po gymnaziálnom štúdiu sa rozhodol pre učiteľské povolanie a v roku 1982 nastúpil na vtedajšiu samostatnú Pedagogickú fakultu v Banskej Bys-

trici ako študent učiteľstva všeobecno-vzdelávacích predmetov v kombinácii slovenský jazyk a literatúra – občianska náuka. Mimoriadne úspešným ukončením vysokoškolského štúdia v roku 1987 získal akademický titul paedagogicae doctor (PaedDr.). Takmer desaťročie pôsobil ako stredoškolský učiteľ na viacerých školách na strednom Slovensku a súčasne sa v rokoch 1991 – 1994 venoval štúdiu nemeckého jazyka a literatúry na Fakulte humanitných a prírodných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Od roku 1995 začal pracovať ako vysokoškolský pedagóg na Katedre materinského (o krátky čas slovenského) jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Neskôr nastúpil na externé doktorandské štúdium na Filozofickú fakultu Prešovskej univerzity v Prešove, ktoré v roku 2002 úspešne ukončil a nadobudol akademický titul PhD. Pracovisko, na ktorom jubilant v danom období pôsobil, prešlo viacerými organizačnými zmenami. Už v novom miléniu došlo k spojeniu troch univerzitných slovakistických pracovísk do jedného celku s názvom Katedra slovenského jazyka a literatúry na Fakulte humanitných vied UMB. Tá sa neskôr modifikovala na Katedru slovenského jazyka a komunikácie Filozofickej fakulty UMB. Počas svojho pôsobenia na týchto katedrách Ivan Očenáš vykonával viac než 10 rokov funkciu vedúceho katedry a isté obdobie tiež pôsobil ako prodekan pre pedagogickú činnosť na Filozofickej fakulte UMB v Banskej Bystrici. Svoju kariéru vysokoškolského učiteľa (načas) ukončil v roku 2019, aby sa začal profesionálne venovať bibliografickej činnosti v Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici. Spojenie s univerzitným prostredím však úplne neprerušil a od aktuálneho akademického roka opäť parciálne pedagogicky pôsobí na Katedre slovenského jazyka a komunikácie FF UMB.

Profesionálny záujem Ivana Očenáša ako lingvistu sa od začiatku jeho vedeckého úsilia koncentroval predovšetkým na oblasť fonetiky a fonológie, ako aj ortografie, hoci sa postupne rozšíril aj o ďalšie oblasti jazykovedného výskumu. Svoj záujem o oblasť fonológie, morfonológie a ortografie spečatil už v dizertačnej práci *Korešpondencia prvkov fónickej a grafickej sústavy v súčasnej spisovnej slovenčine* (2002). Táto problematika sa stala pre jubilanta srdcovou záležitosťou a venoval sa jej celý svoj profesionálny život. Svedčí o tom viacero konferenčných, zborníkových i časopiseckých vedeckých textov publikovaných doma i v zahraničí, napr. *O niektorých reláciách prvkov fonickej a grafickej sústavy slovenčiny v procese komunikácie* (1999), *Fonické a grafické signály v spravodajských komunikátoch* (2002), *Komunikačné funkcie prvkov grafickej sústavy spisovnej slovenčiny (na príklade vyjadrovania emócií v elektronických písaných komunikátoch)* (2006), *K niektorým špecifikám korešpondencie fónických a grafických prvkov v prevzatých slovách* (2013), ako aj vedecká monografická práca *Fónická a grafická sústava spisovnej slovenčiny: Vývin a korešpondencia ich prvkov* publikovaná v r. 2007, v ktorej autor nadviazal na syntetickú fonologickú teóriu profesora Jána Sabola a rozvinul ju.

Venoval sa aj iným oblastiam fonológie, a to najmä neutralizáciám fonologických vokalických a konsonantických protikladov. Vlastný vedeckovýskumný záujem o slovenskú fonetiku a fonológiu prezentoval aj v prehľadovo-analytickej vedeckej štúdiu *Fonetické a fonologické výskumy v časopise Slovenská reč* (2022). Oblasť svojho vedeckovýskumného aj pedagogického záujmu rozšíril tiež o morfológickú stavbu slovenského jazyka, čo dokazuje nielen vysokoškolský učebný text *Fonetika so základmi fonológie a morfológia slovenského jazyka* (2003), ale aj jeho participácia na riešení vedeckých projektov, v rámci ktorých sa zaoberal otázkami valencie slovíes. Dva najvýraznejšie výstupy z týchto aktivít sú výsledkom jubilatovej kooperácie so slovenskou a francúzskou romanistikou, čo je dôkazom jeho schopnosti uchopiť vedeckovýskumné snaženia v širšom filologickom rámci. Ivan Očenáš je spoluautorom kolektívnej monografie *Valenčné potencie slovíes v kontraste* (2016), autorom dvoch kapitol v zahraničnej publikácii *Conception d'une nouvelle grammaire slovaque pour les francophones: Système linguistique et valence verbale*, ktorá vyšla v r. 2018 v Paríži, a taktiež spoluautorom publikácie *Terminológia slovíes. Slovensko-španielsko-francúzsko-taliansky výkladový slovník* (2011).

Komplexná publikačná činnosť Ivana Očenáša reflektuje široký záber jeho vedeckého záujmu. Okrem spomínaných oblastí lingvistiky sa venoval aj teórii komunikácie, najmä oblasti náboženskej komunikácie (napr. štúdie *Jazyk v komunikácii náboženského a cirkevného prostredia*, 1999; *Jazykovo-komunikačné regulátory homiletických textov v konfesionalnej tlači*, 2000) a otázkam manipulácie v komunikácii (napr. *Manipulácia a kontramaniplácia v mediálnej komunikácii*, 2015; *Persuazívnosť a manipulatívnosť v reklame na bankové produkty*, 2016). Čiastkovo sa zamýšľal aj nad didaktickými otázkami – *Aktuálny model štátnej skúšky zo slovenského jazyka a literatúry s didaktikou v kreditovom systéme štúdia učiteľstva pre 1. stupeň základných škôl na Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici* (2005); *Elektronická (internetová a multimediálna) podpora vyučovania slovenského jazyka a literatúry* (2006) a i. – a problémami z oblasti onomastiky (napr. *Zmeny v názvoch ulíc a námestí vo vybraných slovenských mestách*, 1996; *Názvy kostolov na Slovensku*, 2000).

Ivan Očenáš svoju profesionálnu činnosť rozšíril o popularizáciu slovenského jazyka a kultúry, v mnohých časopisoch publikoval populárno-náučné články o jazyku a komunikácii. Je tiež autorom početných recenzií odborných lingvistických textov a značná časť jeho tvorivej činnosti spočíva v redakčnej práci. Bol členom viacerých redakčných rád vedeckých a odborných zborníkov aj knižných publikácií, ako i dlhoročným členom redakčnej rady a jazykovým korektorom Spravodajcu Univerzity Mateja Bela. Je jazykovým korektorom či jazykovým redaktorom desiatok knižných publikácií.

Zmena povolania rozšírila jubilatove publikačné aktivity aj o bibliografické diela a príspevky na vedeckých konferenciách. Pri tejto činnosti sa venuje pred-

všetkým systematickej bibliografickej dokumentácii a aktualizácii databázy bibliografických údajov o významných osobnostiach (najmä, ale nielen) s väzbou na banskobystriický región. Jedným z jeho posledných počínov tohto charakteru je publikácia *Peter Karvaš : personálna bibliografia (2020)*.

Je zrejmé, že Ivan Očenáš svojím lingvistickým aj bibliografickým dielom prispel a naďalej prispieva k rozvoju slovenskej lingvistiky i širšej kultúrnej oblasti. Vďaka svojej precíznosti a vynikajúcej znalosti i praktickému ovládaniu slovenskej ortografie, ako aj gramatických noriem a predovšetkým vďaka vycibrenému jazykovému citu oblieka redigovaným textom vhodný i kultúrne vyspelý jazykový šat.

Milý Ivan, dovoľ, aby som Ti v mene všetkých bývalých i súčasných kolegýň a kolegov, ako aj vo svojom mene zablahoželala k okrúhlemu jubileu. Do ďalších životných dekád Ti prajeme pevné zdravie, množstvo osobných i pracovných úspechov a kontinuálny vzťah s lingvistikou a jazykmi. Všetko najlepšie! Alles Gute zum Geburtstag! С днём рождения! Happy birthday! ¡Feliz cumpleaños! Sto lat!